

Position paper Commonland en Wij.land voor de Vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van de Tweede Kamer

Auteurs: Willem Ferwerda, CEO Commonland

Danielle de Nie, directeur Wij.land

Datum: 10.10.2019 ten behoeve van de technische briefing van het IPBES rapport op 17.10.2019

[Commonland](#) is in 2013 opgericht op initiatief van ecooloog en voormalig directeur IUCN NL, Willem Ferwerda, en ontwikkelt internationaal landschapsherstel projecten op basis van het [4 Returns](#)¹ model voor landschapsherstel. Momenteel wordt dit model, in samenwerking met lokale partners, in 4 landen succesvol toegepast om een 'proof of concept' te bouwen in grote gebieden in Australië, Spanje, Zuid-Afrika en Nederland. In elk van deze landen zijn lokale 'landschapspartnerships' opgezet met boeren, natuurorganisaties, ondernemers, waterbedrijven en gemeentes. In Australië is sinds 2018 het eerste 4 Returns-bedrijf aan de beurs genoteerd.

[Stichting Wij.land](#) is als zelfstandige stichting sinds 2017 de 4 Returns uitvoeringspartner van Commonland in Nederland en werkt aan de praktijk van herstel van biodiversiteit en ecosysteem functies in het westelijke veenweidegebied, met boeren, natuurorganisaties en ondernemers.

Vanuit de praktijkervaring van Commonland en Wij.land willen wij de Vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het volgende onder de aandacht brengen:

Een lange termijn agenda en rijksbrede inzet voor herstel van biodiversiteit

- Alleen een lange termijn systemische aanpak zal succesvol zijn voor herstel van biodiversiteit. Een geïntegreerde lange termijn agenda (2050) voor landschap- en biodiversiteitsherstel ontbreekt nog en is nú nodig.
- Baseer deze 2050 agenda op de holistische en lange termijn aanpak van Commonland met haar 4 Returns, 3 zones en 20 jaar 'framework' voor landschapsherstel waarbij wordt ingezet op een breed gedragen landschapsvisie met alle betrokkenen.
- Laat deze agenda voor landschapsherstel leidend zijn voor de ministeries van LNV, Economische Zaken en Klimaat, Infrastructuur & Waterstaat en het ministerie van Financiën.
- Koppel deze agenda aan de Klimaatwet (faciliteer bijvoorbeeld betalingen aan de boer voor CO₂-opslag als *driver* van kringloop landbouw), Nationaal Beleidsplan Ruimtelijke Ordening, het Rijksbrede Programma Circulaire Economie, het Deltaplan Biodiversiteitsherstel en de Energietransitie.

Een sterk instrumentarium om de transitie naar regeneratieve kringlooplandbouw te faciliteren

- Laat de lange termijn 4 Returns aanpak, met regeneratieve² kringlooplandbouw een integrale oplossing zijn voor de uitdagingen op gebied van biodiversiteit, klimaat- en stikstofproblematiek.
- Zet het Nationaal Programma Landbouwbodems in als leidend instrument om de gezamenlijke opgaven van klimaat, stikstof en biodiversiteit op te lossen. Een belangrijke sleutel ligt in het duurzaam (regeneratief) beheer van de bodem, waarbij we de blik moeten verschuiven van een al te eenzijdige belichting van het producerend vermogen van de bodem (de chemische bril) naar de rol

¹ 4 returns zijn: inspiratie, natuurlijk, sociaal en financieel rendement

² Anders dan kringlooplandbouw of natuur-inclusieve landbouw is [regeneratieve](#) landbouw een vorm van landbouw die een netto positief effect op bodem, water, biodiversiteit en klimaat nastreeft (ten opzichte van *business as usual*) en dat bereikt door het (natuurlijk) functioneren van de bodem en de bodembiologie centraal te plaatsen.

van de bodembiologie voor een combinatie van functies zoals voortbrengend vermogen, stikstofomzetting, koolstofopslag, waterberging.

- Stimuleer het ontwikkelen van maatschappelijke beleggingen zoals in een grondfonds waarmee grond wordt ingezet voor de transitie naar een duurzaam landbouw- en voedselsysteem en de boer in staat wordt gesteld deze transitie door te maken, bijvoorbeeld door beleggingen in dit grondfonds vrij te stellen van vermogensrendementsheffing.
- De grootste veranderingen op het boerenbedrijf, en dus ook de grootste kansen voor de omslag naar kringlooplandbouw in de bedrijfsvoering, liggen in de regel in de overname van het bedrijf. Er zijn veel boeren zonder opvolger, en elke dag stoppen er 2 á 3 boeren. Zorg als overheid dus voor een centrale starters-stoppers centrum, waar boeren die willen stoppen en geen opvolger hebben zich kunnen aanmelden voor begeleiding van bedrijfsoverdracht en jonge (innovatieve) kringloopboeren en zij-instromers een kans krijgen om een bedrijf te starten. En biedt ook begeleiding van jonge boeren en boerinnen die het ouderlijk bedrijf willen overnemen.
- Creëer (ruime) bufferzones rondom natuurgebieden en faciliteer begeleiding van de boeren in deze bufferzone bij het doorvoeren van aanpassingen van zijn bedrijfsmodel, en betrek daarbij de natuurbeheerder en de waterschappen.
- Stimuleer partijen die het 4 Returns proces als een onafhankelijke derde kunnen begeleiden en zowel de taal van de natuurorganisatie als de taal van de boeren en financiële experts verstaan.

Faciliteer bottom-up processen in de regio voor een lange periode

- Sluit aan bij de energie van de regio, laat partijen die mee willen in de transitie zich bottom-up organiseren, ondersteund door bovenstaande praktijkcentra en financiële instrumenten en maak de goede voorbeelden zichtbaar (inspiratie).
- Richt (regionale) financiële instrumenten en praktijkcentra op om te starten met regeneratieve vormen van landbouw waarbij boeren en andere landgebruikers, als beheerder en hersteller van onze ecosystemen, onderdeel zijn van de oplossing.
 - Het doel van de praktijk centra voor regeneratieve kringloop landbouw is om gedegen en onafhankelijk advies en begeleiding te kunnen bieden aan boeren die een stap willen maken in de transitie naar (regeneratieve) kringloop landbouw. Deze oplossingen zijn vaak kostenneutraal in te voeren en tasten niet direct het verdienvermogen van de boer aan, maar gebeuren nu niet omdat de boer er niet mee bekend is.
 - Het doel van de (financiële) instrumenten is om de benodigde pilots, transitie én investeringen te ondersteunen. Wanneer bedrijven een vergaande omslag moeten maken die wel (tijdelijk) het verdienvermogen aantast, zorg dan voor een instrumentarium zoals transitiefonds, betalingen voor (ecosysteemdiensten) of gunstigere financieringsvoorwaarden. Voorbeelden van instrumenten waar Wij.land ervaring mee heeft en mee experimenteert zijn: een pilotfonds, transitiefonds, investeringsfonds én een grondfonds.
- Zorg dat de middelen die het rijk uittrekt niet verdampen aan 'praat-tafels' in lagere overheden of semi-overheden maar dat ze zo snel mogelijk bijdragen aan de gewenste verandering op de grond.
- Internationaal is regeneratieve landbouw al aan het doorbreken, dus ga gewoon beginnen. Wacht niet tot alles opgeschreven is in rapporten, wetenschappelijk onderbouwd of bewezen, maar toon daadkracht en leer al doende. Faciliteer voor de lange termijn inspiratiesessies, kennisuitwisseling en leren tussen verschillende bottom-up initiatieven.